

Dan narave o sodelovanju in odgovornosti za bolj ohranjeno naravo, nagrado prejelo društvo Morigenos

15.6.2026 - | gov.si

Dan narave 2026 v znamenju premisleka o obnovi narave, pomembnosti območij Nature 2000, sobivanju človeka in narave ter vključevanju javnosti v procese ohranjanja narave. Nagrado Rado Smerduja za izjemne dosežke na področju naravovarstva je državni sekretar Lovšin predal društvu za morske sesalce Morigenos, zahvalo za prispevek k ohranjanju narave prejel Javni zavod Park Škocjanske jame.

Dan narave 2026 je znova spomnil, da varstvo narave ni zgolj naloga posameznih institucij ali strokovnjakov. Je skupna odgovornost, ki zahteva razumevanje, potrpežljivost, odločnost in pripravljenost na sodelovanje. Gre za teme, ki ne zadevajo samo stroke in institucij, temveč družbo kot celoto.

Državni sekretar na Ministrstvu za okolje in prostor Peter Lovšin je v nagovoru ob podelitvi nagrade poudaril, da je Slovenija upravičeno ponosna na svojo izjemno naravno dediščino: »Smo med najbolj biotsko raznovrstnimi državami v Evropi. Na majhnem prostoru sobivajo številni ekosistemi, rastlinske in živalske vrste ter krajine, ki so neprecenljive tako z vidika naravovarstva kot kakovosti življenja ljudi.«

»Obnova narave ni strošek, temveč naložba v prihodnost. Naložba v varnost ljudi, v odpornost skupnosti in v trajnostni razvoj gospodarstva. Hkrati odpira nove priložnosti za zelena delovna mesta, razvoj lokalnih znanj in krepitev krožnega gospodarstva, ter tudi nadaljnji razvoj turizma,« je dodal Lovšin.

Na vlogo ohranjene narave v blaženju podnebnih sprememb je uvodoma opozorila generalna direktorica Direktorata za naravo na Ministrstvu za okolje in prostor (MOP) Katarina Groznik Zeiler: »Vodilni svetovni strokovnjaki na področju podnebnih sprememb in varstva biodiverzitete so si enotni: dobro ohranjeni in funkcionalni ekosistemi predstavljajo ključnega zaveznika pri uspešnem odzivu družbe na ekstremne okoljske spremembe.« Na naravi temelječe rešitve lahko učinkovito in uspešno dosegajo različne cilje družbe kot so zagotavljanje poplavne varnosti, kakovostne pitne vode, rodovitnosti tal, možnosti za oddih in rekreacijo.

Dr. Jerneja Penca, predstojnica Mediteranskega inštituta za okoljske študije pri Znanstveno raziskovalnem središču Koper, je v nadaljevanju povedala, da naravovarstveni sistemi 21. stoletja zahtevajo sisteme odločanja, ki so odzivni na vedno nove naloge, znajo povezovati sektorje, se učiti in prilagajati. »Pri tem ne gre za manj pravil. Gre za boljša pravila. Takšna, ki omogočajo prilagodljivost, ne da bi s tem opuščali visoke standarde,« je podčrtala. Prihodnost varstva in obnove je po njenem odvisna od sposobnosti sodelovanja, učenja in poguma za dobre spremembe.

Skupaj bolje za naravo

Strokovni del dogodka je prinesel razpravo o konkretnih primerih dobrih praks in izkušnjah, ki jih v Sloveniji že imamo pri izboljševanju stanja narave. Pogovor je vodil skozi tri vsebinska področja: **Natura 2000 kohezijske projekte, obnovo narave v praksi ter sobivanje človeka in narave.**

Andrej Bibič, vodja Sektorja za biotsko raznovrstnost na Direktoratu za naravo, MOP, je predstavil uspehe na področju ohranjanja narave znotraj območij Nature 2000: »Ključni dosežki so vključitev izvajanja ukrepov za vrste Nature 2000 v sistem gozdarskega načrtovanja, zagotovitev okvirno 20.000 ha ustrezne rabe kmetijskih zemljišč v okviru Skupne kmetijske politike ter zagotavljanje zelo omejujoče rabe ali rabe, ki gre nasproti sedanjim trendom (npr. zaraščanju v JV Sloveniji) s projekti kohezijske politike in programa LIFE na okvirno 2.400 ha površin.« Kot pomembno je izpostavil, da je veliko ohranjene narave v Sloveniji tudi postavljene na ogled in doživljanje ter izobraževanje državljanom z info centri in učnimi potmi zlasti, kjer je zgledno upravljanje (od obalnih in osrednjeslovenskih mokrišč, do kraške in alpske Nature 2000 ter delov Goričkega).

Kohezijski projekti povezujejo različne stroke, od naravovarstvenikov, kmetijskih strokovnjakov, kmetov, občin,... in močno spodbujajo komunikacijo in sodelovanje ter iskanje skupnih rešitev za skupno dobro narave in nas vseh.

Alenka Gorjan

Evropska kohezijska sredstva so pomemben vir podpore za ohranjanje in izboljševanje stanja ter obnovo narave v okviru upravljanja območij Nature 2000. Kot je povedala Alenka Gorjan, vodja projekta ZaKras2 v Parku Škocjanske jame, so kohezijski projekti parku odprli novo poglavje delovanja. »S pomočjo kohezijskih sredstev se je lahko začelo reševati največje izzive v varstvu narave na Krasu. Pred tem smo te izzive lahko reševali le na mikro ravni znotraj samega osrednjega območja regijskega parka na zelo majhnih površinah. S kohezijskimi projekti pa se je območje reševanja razširilo na celotno območje Nature 2000 Kras in omogočilo reševanje velikih površin,« je poudarila Gorjan.

Projekt LIFE-IP NATURA.SI pomembno dopolnjuje in doprinaša k izboljševanju stanja v naravi. **Maja Cipot**, vodja projekta LIFE-IP Natura.si na MOP je povedala, da 8 letni integrirani projekt povezuje 15 partnerjev iz različnih sektorjev - od varstva narave, kmetijstva, gozdarstva, upravljanja voda, znanosti in komunikacije. Cilj projekta je izboljšati upravljanje Nature 2000 v Sloveniji. Deluje na sistemskem nivoju (s pripravo ključnih dokumentov, povezovanjem sektorjev, zagotavljanjem podatkov), z izvajanjem konkretnih dejavnosti obnove na terenu in strateškim pristopom h komuniciranju med vsemi akterji, ki se na terenu srečujejo z Naturo 2000.

»Ključen element je tudi komunikacija. Tako strateško komuniciranje z javnostjo kot interno komuniciranje v partnerstvu. V proces smo vključili facilitatorja, izvajali delavnice in pripravili skupno komunikacijsko strategijo. To je pomagalo uskladiti razumevanje - včasih že same besede, kot je »narava«, »intenzivno /ekstenzivno« pomenijo različne stvari za različne ljudi in sektorje,« je poudarila Cipot.

Projekti obnove narave pa so se izvajali tudi izven neposrednega okvira Programa upravljanja območij Nature 2000. Najbolj očitni so na degradiranih industrijskih in periurbanih območjih, kjer so danes vzpostavljeni naravni rezervati.

V primeru Škocjanskega zatoka je bilo degradirano območje laguna, katero se je zasipavalo z odpadki in polnilo s komunalnimi vodami, v Ormoških lagunah pa industrijski objekt, čistilno napravo odpadnih voda iz tovarne sladkorja Ormož, ki je skupaj s tovarno prenehala obratovati. Obnova habitatov in vrnitev življenja na območji je potekala v več fazah in z uresničevanjem več evropskih

projektov, največ s programi LIFE in Interreg. V tem pogledu sta obe območji tudi živ dokaz uspešnosti omenjenih programov, katerim se Evropa odpoveduje.

Po besedah **Tilna Basleta**, direktorja Društva za opazovanje in preučevanje ptic Slovenije (DOPPS) je: »Največje gonilo renaturacij na območju Škocjanskega zatoka in Ormoških lagun bil človeški entuziazem. Relativno majhna skupina ljudi je z vizijo, veliko mero poguma in vztrajnosti dosegla nemogoče.«

V nadaljevanju se je pogovor obrnil še k dobrim praksam pri upravljanju z velikimi zvermi. V Sloveniji se je skozi leta izvajalo veliko aktivnosti in projektov na tem področju - od preselitev risov do raziskav, spremljanja stanja ter predlogov za boljše upravljanje z medvedi in volkovi.

Slovenija je naredila velik preskok od preživetja populacij velikih zveri k njihovemu aktivnemu in znanstveno podprtemu upravljanju, v prihodnje pa največji izziv ne bo več "koliko zveri imamo", ampak kako jih vključiti v prostor in družbo na dolgoročno vzdržen način.

Hubert Potočnik

Hubert Potočnik, asistent na Oddelku za biologijo, Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani je spomnil, da se je v Sloveniji v zadnjih desetletjih oblikoval eden bolj celovitih pristopov k ohranjanju velikih zveri v evropskem prostoru, kjer se prepletajo dolgoletna tradicija sobivanja, znanstveno podprto upravljanje ter intenzivno mednarodno sodelovanje. Med ključne dosežke nedvomno sodi uspešna ohranitev vseh treh avtohtonih vrst - rjavega medveda, volka in risa.

Na področju sobivanja z velikimi zvermi so bili doseženi vidni premiki, zlasti z razvojem in sofinanciranjem preventivnih ukrepov za zmanjševanje škod. Uporaba električnih ograj, pastirskih psov in drugih zaščitnih sredstev je postala bistveno bolj razširjena, sistem odškodnin pa omogoča ublažitev ekonomskih posledic škode. »Hkrati so se okrepile aktivnosti ozaveščanja in vključevanja javnosti, kar prispeva k večjemu razumevanju vloge velikih zveri v ekosistemu. Kljub temu ostaja družbeni vidik eden najzahtevnejših elementov upravljanja, saj so stališča javnosti pogosto raznolika in včasih polarizirana,« je zaključil Potočnik.

Na slednje je opozorila tudi Mateja Blažič, vodja Sektorja za upravne zadeve, Direktorat za naravo, MOP. Po njenem je glavni izziv doseči, da se pri upravljanju s populacijami velikih zveri čim bolj zmanjša polarizacija družbe. Trenutno se krepi pol, ki je proti kakršnem koli posegu, stroka pa dokazuje in zatrjuje, da brez takšnega posega upravljanje in obstoj velikih zveri v Sloveniji ni mogoč. Velike zveri v Sloveniji živijo v kulturni krajini, kjer smo prisotni tudi ljudje.

»Upravljanje velikih zveri mora temeljiti tudi na družbeni sprejemljivosti. Cilj mora biti zmanjšati število konfliktov s človekom in s tem zagotoviti možnosti za dolgoročno ohranitev zveri, med drugim s preprečevanjem nastanka škod in odškodninskim sistemom, informiranjem, dialogom in vključenostjo deležniških skupin, poseganjem v populacije v primerih, ko so za to izpolnjeni vsi zakonsko določeni pogoji. Pomembne so tudi raziskave in ohranjanje habitata.«

Odnos do narave kot povezanost z vsem živim

Osrednji gost dogodka prof. dr. Tomaž Grušovnik, dekan Pedagoške fakultete Univerze na Primorskem, je v svojem predavanju pokazal, da okoljska vzgoja ni zgolj prenos vednosti o naravi, temveč posega v same temelje posameznikovega bivanja, njegove navade in vrednote. Prav zato pogosto naleti na odpor: ljudje se vednosti izogibamo, kadar ogroža ustaljene načine življenja.

Resnični izziv okoljske vzgoje zato ni, da bi vedeli več, temveč da bi bili pripravljeni živeti drugače.

Človekov odnos do narave ni le racionalen, temveč globoko čustven in eksistencialen. Frommova ideja biofilije kot ljubezni do življenja kaže, da imamo notranjo težnjo po povezanosti z vsem, kar živi.
dr. Tomaž Grušovnik

Sodobna družba nas pogosto oblikuje v smeri praks, ki so v napetosti z okoljskimi vrednotami, hkrati pa predstavljajo del naše identitete. Zato okoljska vzgoja ne more temeljiti zgolj na moralnih apelih, ampak mora ustvarjati izkušnje in refleksijo, ki omogočajo postopno preoblikovanje načinov življenja. Šele tako lahko presežemo razkorak med tem, kar prepoznamo kot vredno, in tem, kako dejansko ravnamo.

Nagrada Rada Smerduja prejelo društvo Morigenos

Nagrada Rada Smerduja je priznanje prizadevanjem, ki pomembno prispevajo k razvoju naravovarstvene stroke in k ohranjanju narave v Sloveniji. Je poklon strokovnosti, vztrajnosti, odgovornosti in predanosti - vrednotam, brez katerih si varstva narave ni mogoče predstavljati.

Državni sekretar MOP **Peter Lovšin** je v nagovoru na slavnostni podelitvi izpostavil, da z nagrado izražamo spoštovanje posameznikom, organizacijam in skupinam, ki s svojim delom, znanjem, raziskovanjem, predanostjo in vztrajnostjo pomembno prispevajo k ohranjanju slovenske naravne dediščine. »Uspehi na področju varstva narave nikoli niso rezultat posameznika ali posamezne institucije. So rezultat sodelovanja, strokovnosti, zaupanja in dolgoletne predanosti skupnemu cilju,« je podčrtal v svojem nastopu.

Morigenos je povzdignil paradigmo Slovenije kot pomorske države na povsem novo raven. S civilno-družbeno dejavnostjo letošnjega prejemnika nagrade, ki obsega izjemno znanstveno in strokovno delo, izobraževanje ter spodbujanje občanske znanosti in krepitve aktivnega državljanstva, Slovenija stopa na najvišjo civilizacijsko stopničko pomorske države, takšne, ki spoštuje, raziskuje in varuje svoje morske ekosisteme.

Odbor za podeljevanje nagrad Republike Slovenije na področju ohranjanja narave

Prejemnik nagrade je postal Morigenos - slovensko društvo za morske sesalce. V obrazložitvi je odbor za podeljevanje nagrade med drugim zapisal, da je Morigenos v Sloveniji prvi vzpostavil redni znanstveni monitoring delfinov in ga neprekinjeno izvaja že 25 let. Z dolgoročnim spremljanjem populacije v slovenskih vodah in raziskovalnimi metodami društva, kot so opazovanja s plovil, fotoidentifikacija, genetske in toksikološke raziskave ter akustične analize, je društvo prispevalo ključna spoznanja o populaciji te vrste v Tržaškem zalivu, ki danes velja za eno najbolj preučenih populacij v Sredozemlju. Razvili so tudi novo metodo prepoznavanja velikih pliskavk po obraznih potezah, ki omogoča natančnejše prepoznavanje posameznih osebkov, spremljanje populacij ter boljše razumevanje njihove ekologije in socialne strukture.

Posebno zahvalo za prispevek k ohranjanju narave je odbor izrekel Javnemu zavodu Park Škocjanske jame, ki že 30 let upravlja Regijski park Škocjanske jame in opravlja poslanstvo ohranjanja in raziskovanja svetovno znanega zavarovanega območja, njegovih izjemnih geomorfoloških, geoloških in hidroloških znamenitosti, redkih in ogroženih rastlinskih in živalskih vrst ter kulturne dediščine.

Park Škocjanske jame je s premišljenimi in z različnimi strokami usklajenimi upravljavskimi ukrepi

postavil visoke standarde za varstvo in ohranjanje zavarovanega območja kot svetovne dediščine ter postal vzor drugim upravljavcem doma in v tujini. Upravljavski ukrepi vključujejo tako premišljeno obnovo infrastrukture in omejevanje obiskovalcev v jami kot številne ukrepe na površju - vzpostavitev kraških travnišč, obnove kalov in suhih zidov.

Podelitev je zvočno in glasbeno dopolnil multi-instrumentalist **Samo Kutin**, solist in glasbenik v mnogih zasedbah, med drugim v mednarodno uveljavljeni zasedbi Širom. Poznan po rabi nekonvencionalnih in lastnoročno izdelanih glasbil in zvočil, je med drugim zaigral tudi na liro iz 6.500 let starega lesa jelke, ki so jo pred leti izkopali v Čadrgu, na območju Triglavskega narodnega parka.

<https://www.gov.si/novice/2026-06-12-dan-narave-o-sodelovanju-in-odgovornosti-za-bolj-ohranjeno-na-ravo-nagrado-prejelo-drustvo-morigenos>